

Motion till riksdagen

1988/89: Ub290

av Rosa Östh och Kersti Johansson (båda c)

Konsumentkunskap i utbildningen

Det finns ett fastslaget samband mellan kost och hälsa. Även om frågan inte varit föremål för särskild utredning har den berörts i olika sammanhang. Som exempel kan nämnas rapporten "Hälso- och sjukvård inför 90-talet (HS 90)".

Kännedomen om sambandet kost – hälsa har dock i verkligheten kommit till dåligt uttryck. Flera undersökningar har visat att många barn och ungdomar i Sverige i stor utsträckning lever på "skräpmat". Saft och bullar, chips, snacks och godis utgör en stor del av den dagliga konsumtionen. Den "riktiga" maten är för många hamburgaren eller korven inhandlad i gatuköket.

Det har också blivit vanligt att man i familjerna hoppar över de gemensamma måltiderna. Var och en förser sig i stället med något från kylskåpet. Det är detta som avses när man säger att svenska folket har "frukostiserats".

Skolmaten är ett ofta återkommande debattämne. Oftast klagas det på matens kvalitet, men ibland också på den stressiga skollunchmiljön. Även om kritiken ofta är överdriven, är det viktigt att skolmaten uppmärksammas. Eftersom skollunchen är den enda riktiga måltid många barn äter är det angeläget att den mat som serveras är rätt sammansatt och näringsrik. En vanlig iakttagelse på många skolor är att det på måndagarna går åt dubbelt så mycket mat som på övriga dagar.

Av detta och av flera andra signaler måste man dra slutsatsen att det finns stora kunskapsluckor hos dagens föräldrageneration vad gäller framför allt barn och ungdomars behov av riktig och näringsrik mat.

Då och då drar massmedierna igång en debatt om våra livsmedel. Ibland gäller det priset, ibland kvalitén. Vi har emellertid kunnat konstatera att debatten aldrig går på djupet och aldrig belyser de grundläggande orsakssammanhangen vad gäller pris, kvalitet och folkhälsa. Massmediernas intresse tycks vara begränsat till att beskriva, och ofta överdriva, vissa ytliga företeelser. Ett typexempel är kvällspressens inför varje jul återkommande "larmrapporter" om vådligheter i samband med grisslakten på våra svenska slakterier.

Idag lever många människor i Sverige i tron att svensk produktion och livsmedelshandtering innebär stora hälsorisker. Eftersom det sällan eller aldrig talas om hur utländska produkter behandlats med i Sverige förbjudna medel och metoder, köper man av hjärtans lust mångfaldigt besprutade frukter, bestrålningskonserverade räkor, m. m.

Ordföranden i en konsumentrörelse, Bengt Ingerstam, skriver i en debattartikel att konsumenterna blir förförda av sin egen matdebatt. Han menar att handeln använder kvalitetsdebatten för sitt eget syfte, nämligen att ta ut högre priser. Ingerstam avslutar sin artikel med en uppmaning till handeln: "...behandla oss konsumenter som kunder och inte som reklamstyrda idioter!".

Artikelförfattarens reaktion är belysande för dagens situation. Ju mindre kunskap man som konsument har, desto större är riskerna för att man faller offer för diverse reklamjippon och en onyanserad kvalitetsdebatt.

Även om det förekommer en s. k. undersökande journalistik, som i vissa avseenden varit framgångsrik, vågar vi inte hoppas på att livsmedelsfrågorna skall bli föremål för någon djupare analys.

Enligt vår uppfattning är det hög tid att riksdagen beslutar om sådan ändring i utbildningssystemet att i varje fall barn och ungdomar blir väl rustade att klara av kvalitetsbegreppen och hävda sig som konsumenter.

I den inledningsvis nämnda rapporten HS 90 sägs bl. a. "Ökade kunskaper inom befolkningen om kostvanor som befrämjar en god hälsa är ett medel för kost- och livsmedelspolitiken. Därför behövs insatser inom det utbildningspolitiska området så att man inom förskola, grundskola, gymnasium och i det frivilliga studiearbetet och vid högskolorna ger hälsofrågorna och då bl. a. kostfrågorna en framskjutande ställning."

Det är nu flera år sedan HS 90 presenterade sitt betänkande. Under kommande budgetår kommer vi att passera gränsen till 90-talet och fortfarande har ingenting hänt i den här frågan på det utbildningspolitiska området. Det är anmärkningsvärt att det av utredningen påtalade utbildningsbehovet fortfarande inte tas på allvar.

Under hela grundskoletiden får eleverna sammantaget maximalt 6 veckotimmar i ämnet hemkunskap. Det innebär att av de ca 11 000 lektioner som en elev får i grundskolan är det i bästa fall 240 lektioner i hemkunskap. Att på dessa lektioner åstadkomma en varaktig förändring av barns attityder till mat är svårt, eftersom ämnet också innehåller andra nödvändiga kunskapsmoment. Enligt vår uppfattning måste antalet veckotimmar i hemkunskap i grundskolan utökas med minst 1 veckotimme per studie.

De ungdomar som går i gymnasieskolan står ofta i begrepp att flytta hemifrån. Ett eget boende innebär ansvar för den egna mathållningen, den egna bostaden och den egna ekonomin. Inom en nära framtid kommer många dessutom att bilda familj och få ansvar för egna barn och deras hälsa och välbefinnande.

Vi anser det vara av största vikt att alla gymnasieelever får undervisning i kost- och hemkunskap. Idag förekommer ämnet endast på ett fåtal linjer.

En näringsmässigt väl anpassad mat är viktig inom sjukvården och äldreomsorgen. Den betydelse kostfaktorer har för uppkomsten respektive förebyggandet av olika sjukdomstillstånd är väl dokumenterat. För att människor skall kunna behålla en god hälsa långt upp i åren måste närings- och energiinnehållet i maten vara väl avvägt. En bra måltid är dessutom en viktig källa till glädje och avkoppling.

Det är således uppenbart att personalen inom sjukvården och äldreomsorgen behöver ha gedigna kunskaper om mat, kost och hälsa. Tvärt emot all logik har undervisningstiden i kost-konsumentkunskap sänkts med ca en fjärdedel på omvårdnadslinjen. Enligt vår mening måste denna utbildning med det snaraste utökas.

Hemställan

Med stöd av vad som i motionen anförts hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär att undervisningen i hemkunskap i grundskolan utökas med en veckotimme per stadie,
2. att riksdagen hos regeringen begär att ämnet kost- och konsumentkunskap införs på gymnasieskolans alla linjer,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utökad undervisning i kost- och konsumentkunskap (hushållning) på omvårdnadslinjen.

Stockholm den 25 januari 1989

Rosa Östh (c)

Kersti Johansson (c)

